

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanih ob sobotah, četrkih in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— : : . 4.50 za pol leta . . . 6.— : : . 9.— za vse leto . . . 12.— : : . 18.— Naročnine je plačevati naprej za narobe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč. izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifu v petitu; za naslove s debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne sahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nifrancovano se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravnništvo ulica Molino piccolo št. 3, II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame elje so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost je moč“.

Dokaz.

Obljubili smo, da spregovorimo še posebno besedo o cerkveni slavnosti, ki se je vršila v Trstu minole nedelje. Danes se hočemo oddolžiti tej obljubi.

Dasi je bilo to cerkvena slavnost, vendar je uverjen sleherni poznavalec naših čudnih razmer, da se po toli sijajnem izvršenju te slavnosti more napraviti zaključkov tudi političke naravi.

Naš list je kraj vse naše udanosti do cerkve v prvi vrsti glasilo, namenjeno politički vzgoji naroda in razpravljanju vprašanj javne, gospodarske, narodne, kulturne in političke naravi, torej — da se poslužimo ukupnega, vse to obsežajočega pojma — posvetne naravi. Dolžnost je torej uprav nam, da spregovorimo o manifestaciji minole nedelje, v kolikor je bila ista pomembna s posvetnega stališča.

In ta slavnost je bila res zelo poučna — za može, ki sede na krmilu vlade.

Čudni so ti naši odnošaji, tako čudni, da si jih ne upa zagovarjati naravnost nikdo — razun onih, na kojih izključno korist so ti odnošaji.

Le naši italijanski radikali in njih dunajski židovsko-liberalni zavezniki branijo te odnošaje z vso svojo peklensko-zvito zagovornostjo in na tisti znani machiavellistični način, ki se ne plaši nobenega sredstva: nobenega zvijanja, nobenega pretvarjanja, nobenega hinavstva, in tudi nobene laži.

Slabo stvar je težko braniti. Zato se držé zagovorniki teh odnošajev glasovitega načela Machiavellija, da državno in po takem tudi političko življenje ni navezano na nikako moralo.

Po tem načelu gospodari pri nas vladajoča stranka. Posluževati se mora slabih sredstev že zato, ker je vse nje gospodstvo brez etične, npravstvene podlage. Italijanski rudečkarji morajo torej braniti te tržaške odnošaje, ker s tem branijo — sebe. Napori italijanske gospode se dajo jednostavno tolmačiti po onem naravnem zakonu, ki sili vsako bitje na svetu, da bije boj za svoj

obstane. Ne le resnica in pravica, ampak tudi laž in krivica bijeti boj za obstane — poslednji celó srditeje nego prvi. Naporom naših rudečih se torej ne čudimo, ker so ti napori naravni in razumljivi se stališča človeške sebičnosti.

Ti bi bili torej jedini neposredni zagovorniki sedanjih tržaških odnošajev. Ti odnošaji pa imajo tudi drugih, posrednih zagovornikov. Le-ti sicer ne odobrujejo — vsaj javno ne — vsega, kar se dogaja tu pri nas in kar počenjajo krmitelji naše občinske ukupnosti, pa opravičujejo nekako in olupšujejo stvari, in če že to ni mogoče, pa se drže načela, da molk je zlata stvar na svetu. Le mimogredó podajmo jeden vzgled za to! Iz povsem verodostojnega vira — tako verodostojnega, da se moremo že v naprej postaviti po robu vsakemu morebitnemu oporekanju —, da so minole nedelje zjutraj našli pred poslopjem državnega gimnazija neko tistih peklenških naprav, kojih se poslužujejo zavratni rovarji proti državi v znamenje, da še žive in še — rujejo. Ta najdba je gola resnica, a vendar nismo čitali nikjer niti zločiča o tem. O da: molk je zlata stvar na svetu.

Ti zagovorniki priznavajo sicer, kadar si jih spravil v stisko, da to in ono ni prav, toda izgovarjajo se, da obstoječih odnošajev ni možno premeniti — da saj bi radi kaj storili, a ne morejo, kor se ravno ne da ničesar storiti zoper to, kar je.

Ako se n. pr. mi Slovenci pritožujemo zoper to ali ono odredbo magistrata, dobivamo navadno vsaj po obliki dobrohotno besedo, toda s pristavkom, podanem ob miganju z rameni: kaj čete, mestni statut je tak, mi ga ne „moremo“ premeniti! Sosebno vladni krogi se kaj radi zgovarjajo na razsežno občinsko avtonomijo mesta tržaškega. Priznavamo, da tej občinski samoupravi ni vrstnice v vsej Avstriji in priznavamo tudi, da je težak boj zoper stranko, ki ima takov avtonomni aparat v svojih rokah; toda tega ne moremo pripoznati nikakor, da bi bilo absolutno nemožno priti do živega stranki, ki zlorablja zlato institucijo občinske samouprave za svoje stran-

karske svrhe, na škodo jednemu delu občanov in ne na korist državi.

To ni res; težka je borba res, ali nemogoča ni. Mogoča je: samo dobre, neupogljive, železne volje bi trebalo. Ne prihaja nam na misel, da bi zahtevali, da bi se na koji-koli način kršila avtonomna prava občine. Naša zvestoba do svobodnostnih naprav je pretrdna, da bi mogli zahtevati kaj takega.

Delo zoper gospodovalno kliko bi se moralo gibati v drugačni smeri. Priti bi moral moralni pritisek od zdalej gori. Iz širših slojev treba nabrati vojsko za pravično stvar.

A uprav v tem pogledu je bila poučna znamenita slavnost minole nedelje. Ta slavnost je pokazala, da bi vlada lahko imela v Trstu bataljone za svojim hrbtom, je dokazala, da je materijala tu za pravo državno stranko, materijala, ki bi bil izboren za borbo zoper naše odnošaje. Samo nekoliko vzgojiti, razrediti in organizovati bi trebalo ta materijal. Ker pa je v tem materijalu še mnogo nerazsodnega in neodločnega, morali bi odločujoči krogi vzbujati in utrditi zavest, da vsakdo najde potrebne in primerne zaslonbe, v slučaju, da bi se moral braniti zoper kakoršnosiboči preganjanje. Brez vzgoje, brez organizacije in brez zaslonbe so vse te mase kakor lahna ladijca, katero podi sem in tja valovje — sedanjih odnošajev.

Materijal je tu, samo izkoristiti ga treba. Seveda se odločujoči krogi ne smejo ustrašiti dejstva, da je v tem materijalu veliko sestavljavnih delov slovenskega izvora. Ako in dokler se bodo odločujoči krogi plašili pred tem dejstvom, dotlej ne prideje nikdar do tega, da bi mogli izvršiti prepotrebno korekturo na naših odnošajih. Za vsako delo treba primernega orodja, a orodje moramo napraviti iz onega lesu, ki raste v naši šumi. To je tako jasna in jednostavna resnica, da se jej mora klanjati vsakdo.

A procesija minole nedelje je pokazala in dokazala, da v tržaški šumi raste mnogo slovenskega lesu. Tu je materijala, ki le čaka na organizacijo. Te organizacije pa ne moremo izvesti mi

Adolf pa je v urnih potezah priplaval na obrežje. Ne da bi se bil oddahnil, ozrl se je po svojih tovariših.

Z velikim trudom pririnil se je Janko do brega, a začutivši pod seboj suho zemljo zgrudil se je na tla, kakor mrtev. Še-le po preteku četrt ure posrečilo se je ljudem spraviti ga do popolne zavesti.

Mislé, da mu bode mogoče priplavati do brega, spustil je Ernest čoln; hotel je priplavati — čoln je odnesla voda, nesrečnež pa se je boril z razburjenimi valovi sredi Krke. Adolf, to videti, se je zaprašil v vodo in z nekako neverjetno hitrostjo je bil pri njem, oklenil se ga okrog pasu in ga držal kvišku... Ernest se je ovil z rokama okolu vratu svojega rešitelja...

Hkratu pa je zaupil Adolf: „Oh, oh!“ strgal se iz Ernestovega objema ter izginil s površja...

Ernest se je še dolgo boril z valovi, dokler ga nista rešila dva sošolca grozne smrti. Tresel se je po vsem životu, ustnice je imel višnjeve, oči so mu bile udrté, dihal je globoko, a ni izpregovoril besedice...

(Pride še).

PODLISTEK.

Prijatelj.

Spisal: *Rašut de Pica.*

Mrtvega sta odnesla dva moža z obali Krke, a ona je šumela in drvila valove čez slap, ne meča se za smrt nadepolnega mladeniča. Molčé in z žalostnimi obrazi sledili so ljudje žrtvi deroče reke...

Vročé je bilo tisti dan. Solnce je pripekalo in izvabilo marsikateremu zemljanu kapljo znoja na čelo; nobenega oblaka ni bilo na nebu, niti najmanjša sapica ni motila listja na drevju, ki je uvenelo povešalo svoje zelenje. Veseli pevci so se poskrili v grmovja — le tu pa tam je začivkal koji vrabec... Živina je iskala sence, in posnemajoči njo posedali so meščani po drevoredu, mlajši svet pa je šel v vodo, hladilno, goljuvivo vodo....

Trojica dijakov najeli so si čoln in veslali po široki Krki.

Nad Krko pa se vzdigava breg, malo poševen, visok; na istem pa raste pritlično češminovo in glogovo grmičevje, prepleteno z gostim robidjevem. Vrhu brega pa se razprostira vrt z uto, postavljeno tik roba.

V tej uti je sedela tisti popoldan gospodičina in gledala se srčnim veseljem spretno veslanje svojega Ernesta. Samo ob sebi se umeje, da tudi on ni bil slep; veslal je s svojima tovarišema pod slap, od koder je zrl le gori, gori na vseh uzorov uzor.

Janko in Adolf sta pustila čoln v nemar in opazovala padajočo vodo, ki se je penila nad sivimi skalami: čoln pa se je polnil polagoma z vodo in mladi naši znanci niso zapazili preteče jim nevarnosti.

Ernest in Janko nista znala plavati, dočim je bil Adolf izvrsten plavalec, samo, da ga je rad prijel krč začetkom, ko je stopil v vodo, ali, če je bil količkaj vznemirjen...

Urni valovi so odnesli čoln proti plavalnici in zadovoljnost se je čitala na obrazih dijakov. Molčé so upirali vesla — kar je zaupil Ernest: „Poglejta, čoln je poln vode!“ ter nagnil se je preplašen na stran. Čoln pa je zajel vode, se prevrnil in prestrašeni dijaki so poskakali v vodo.

Ernest se je poprijel čolna, Janko pa se poganjal proti bregu težkim naporom in zakričal, dospevši do peska, skoro brezvestnemu Ernestu: „Drži se čolna!“

sami, dokler bodemo naletali le na gluha ušesa se svojimi pritožbami. Ta večna neuspešnost vseh naših pritožeb je moralno potrla naše ljudstvo; vladajočim krogom je sedaj dolžnost, da dvignijo to ljudstvo iz moralne potrtosti — kar se pa mora zgoditi le po dokazih ne le govornih, ampak tudi dejanske dobrotnosti.

Jednostavna resnica je, in mi bi le varali same sebe in druge, ako bi hoteli tajiti resnico, ki jo je izgovoril istrski župnik v članku „Compagnia brutta“: resnico namreč, da mi sami se moremo le braniti, premagati nasprotnika pa ne moremo, dokler nas ne podkrepí ona mera dobrotnosti od strani vlade, kolikor je smemo zahtevati po načelu v zakonih zajamčene ravnopravnosti.

Vlada je dobila torej dokaz, da bi lahko imela na razpolaganje obilo materijala. Ali hoče še na dalje mirno gledati, da se jej bega in demoralizuje ta materijal? Ali se smemo nadejati, da vendar enkrat stori potreben korak za osvoboženje naših mas iz duševnih in materialnih spon. Odtegnite te mase pritisku vladajoče koterije, pa pojde, prav gotovo pojde! V to vam je odprta pot, ne da bi vam trebalo rušiti občinsko avtonomijo in kršiti mestni statut. Dvoje izdatnih sredstev bi bilo n. pr.: vzemite mestni oblasti takozvani prenešeni delokrog in ustvarite za okolico posebno okrajno glavarstvo!

Že po teh dveh odredbah bi dokaj obledel nimbus onih, ki se nam zde vsemožni in nepremagljivi.

Ali bode hotela vlada izvajati posledice iz dokaza, ki ga je prejela minolo nedeljo?

Od ugodnega odgovora na to vprašanje je zavisno, da-li smemo upati na rešitev iz naših tužnih odnošajev.

Tretji spol.

Po Viljumu Ferrero v „La Revue des revues“.
(Dalje.)

A ravno od stanu njene čistosti je zavisno, da se ženski tako dobro posreči v vseh teh poklicih, večkrat celo bolje nego možu; brez soproga, brez obitelji, brez otrok ne misli na nič drugega kakor na svojo hranitbo in svoje delo; vse njene telesne in duševne sile so zbrane na tem jedinem polju delovanja, ne da bi jo begali organski davek materinstva, moteče strasti ljubezni in vznemirja-joče rodbinske skrbi; njena delatelnost se krepi o vsem tem, kar jo odteguje dolžnosti njene vrste. Ker je dalje življenje dandanes neizprosen boj, posreči se večkrat neomoženi ženski v njem razvijati srd in rezkost, kakoršna možu ni vedno mogoča, kajti materinstvo s svojim nagnenjem do tešenja ni nič uplivalo na njenega duha, in vsakemu človeku urojena sebičnost je mogla doseči največjo stopinjo napetosti, ker je ni blažila najstarejša vseh človeških funkcij.

Da imajo ta bitja tolik uspeh, izhaja, kratko rečeno, iz tega, ker v fiziološkem oziru niso prave ženske, marveč tretji, nevtralni spol, kajti poglavitna ženska funkcija je pri njih zatrtá in zato jih moremo smatrati le za temeljito preustrojen ženski tip. Z nekoliko domišljijo bi se te vrste ženske lahko primerjalo z brezspolnimi čebelami-delavkami; tudi te so razumne, delavne, pogumne, samce nadvladajoče; prave samice niso več, ker je fiziološko materinstvo pri njih zatrtó: njih premoč izvira iz njih nerodovitnosti. Ravno taka je s človeškim rodóm: tiste ženske, ki niso niti soproge, niti matere, to je tiste, ki tvorijo tretji, nov spol, dobivajo v svoji nerodovitnosti premoč nad resničnimi ženskami kakor tudi nad moškimi; v boju za življenje uporabljajo množino sil, ki so morda manjše, a bolj skupljene, in jim skoro redno pripomorejo do sijajnih zmag. Treba vprašati le pri večini angleških trgovcev in obrtnikov, ki imajo nameščene „spinters“, in dobi se skoro povsod jednako glaseči se odgovor, da so žnjimi bolj zadovoljni nego s svojimi moškimi nameščenci; silna je zato konkurenca, katero ta tretji spol dela moškim kakor ženskam, konkurenca, ki v socialno življenje zanaša nov element vznemirjenja. Prav za prav je v tako srditem boju že dobiček, ako ima človek za jedno potrebo manjskrbeti. Mislimo si le moža, ki bi mogel živeti brez jedi . . . , ali bi mu s tem ne bila dana nada, da bode imel vspeha v življenju? Ista nada v vspeh govori v

prid ženskam, ki so zatrle drugih velikih življenjskih potreb.

Ako smo doslej premišljevali premembe, katere tolika množina neomoženih žensk prouzroča mej ženskim svetom, pojasniti si moramo sedaj upliv, katerega imajo na društvo v njega celoti. Zatiranje ljubezni in materinskega čustva moti in premika tako rekoč popolnoma ves sistem ženskega mišljenja in čustvovanja, in ravno ta deloma anormalna prememba duševnega delovanja neomožene ženske je tisto, kar najbolj upliva na društvo.

Poleg omenjene je druga psihološka znamenitost angleške družbe večinoma vsekako pretirano spoštovanje živalskega življenja, izvirajoče iz moralnega upliva „spinters“; kaka slast je pač biti pes ali mačka v premožni angleški družini! Angleška je objubljena dežela živalij; psi, mačke, konji in opice uživajo tam, kolikor le mogoče, varstvo potom zakonov, običajev in cele vojske mož in žen, katerim načeluje kraljica Viktorija; telo živalij branijo z isto vnemo pred udarci surovih vozačev kakor pred raztelesujočim nóżem fiziologa, ki po njih drobno išče skrivnostij človeškega zdravja. Vivisektor (Vivisekcija: paranje živih živalij.) je celó jedna izmej razvpitih oseb angleške družbe; on uživa isto zlohotno nezaupanje, kakor se je nekdanj, v srednjem veku, obračalo proti alhimistom (Alhimisti so bili zlatodejnik, ki so po veri onih dob se svojo umetnostjo preminjali nežlahtno v žlahtno kamenje. Op. ured.); treba mu je posebnega oblastvenega privoljenja, da otvori vivisekcijski kabinet, in da je dobi, mora se redno podvreči napadom in protestom, ki se mu mečejo pod nogo od vnetih prijateljev živalij. Da se reši koža kakega psa, ne ustrašijo se napadati najodličnejših zastopnikov vede; jaz sam sem videl sloveče ime Pasteurjevo (Pasteur je bil slovit zdravnik in kemik v Parizu; k njemu so romali ljudje iz celega sveta, koje je zadela nesreča, da jih je ugrizla stekla žival. Pasteur je vzgojil mnogo učencev-naslednikov. Op. ured.) na nebrojnih lepkih na uličnih oglih s sramotivami obloženo, ker so hoteli v Chleseji ustanoviti zavod za cepljenje zoper pasjo steklost. Za pse je Angleška idejalna dežela svobode, kajti tam niso podvrženi suženstvu nagobčnika (torbe); pred nekaj leti so poskusili zvezati svobodni pasji gobec, a agitacija je prisilila voditelje tega gibanja, da so odnehali. Človek se mora čuvati, posebno po londonskih ulicah, da ne pretepa živalij; takoj ti je na mestu kak „policeman“ ali člen društva za varstvo živalij, ki se bo trudil ovaditi te zaradi zločina ter ti preskrbeti globo dvajset do trideset šilingov in vrhu tega brumen sodnikov opomin zaradi tega. Na Angleškem je, z jedno besedo, boljše biti pes ali mačka nego li siromak; socialni položaj domače živali je brez primere boljši od položaja nesrečnega, zaničevanim poklicom pripadajočega delavca.

(Pride še.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 30. septembra 1896.

Včerajšnja dopolnilna državnozborna volitev na Kranjskem (na mesto pok. Kluna) je imela tisti uspeh, kakoršnega smo pričakovali mi od prvega začetka: izvoljen je bil kandidat „Slovenčev“ stranke — dr. Šušteršič.

Faktični izid je namreč tak, kakoršnega smo pričakovali, o moralnem pa ne bi mogli trditi tega. Z vsem aparatom vodstva stranke in velikega upliva knezonadškofa Missie podpirani Šušteršič je dobil 161 glasov, nasprotni kršč.-socialni kandidat, dr. Gregorič, pa 102 glasa. To je za g. dra. Šušteršiča podobno moralnemu porazu kakor jajce jajcu. Na tem ne dvomimo niti jeden sam trenotek, da bi bil včera z veliko večilo izvoljen dr. Gregorič, da je bila volitev — svobodna. Denimo tudi, da se ni pritiskalo izrecno v imenu vladike, vendar pa mora pripoznati vsakdo, da ob sedanjih razmerah na Kranjskem znači veliko moralno silo že dejstvo samo, da se je škof izjavil za Šušteršiča. Ob takih okolnostih nas je uprav presenetilo število glasov, ki jih je dobil dr. Gregorič.

O kandidaturi Šušteršičevi smo že označili svoje stališče. Ako treba, povdarimo zopet danes in brez ovinkov, da jako obžalujemo tak — dasi pričakovan — izid volitve.

Ne trdimo absolutno gotovostjo, toda iznebiti se ne moremo slutnje, da bode izvolitev Šušter-

šičeva usodno uplivala na organizacijo naših državnih poslancev. Ta naša slutnja je utemeljena tem bolj, ker dr. Šušteršič ni hotel in ni hotel podati nikake jasne izjave v tem pogledu. Zakaj ne? Mi slutimo, da le zato, ker ni hotel ali morda ni smel dati dovoljnega odgovora na to vprašanje.

Z ozirom na tako stanje stvari pač čudno zveni vsklik „Slovenčev“: Slava novemu državnemu poslancu!

Kolikor se spominjamo mi, državni poslanec Šušteršič ni storil dosedaj še nič takega, kar bi moglo opravičiti take slava-klice. In naše skromno menenje je to, da je tako anticipiranje nepoznanih zaslug jako podobno — neslanemu osebnemu kultu.

Deželnozbornske volitve na Koroškem. Včera je volilo veliko posestvo. Izvoljenih je 6 liberalcev, trije pristaši nemške ljudske stranke in jeden, ki ne pripada nobeni stranki.

Cesar Fran Josip v Bukaresti. Včera predpoludne je bila velika vojaška parada našemu vladarju na čast. Na vežbališču je bilo 30.000 mož pod poveljstvom generala Ariona. Pot na vežbališče je bila prelepo odičena. Za diplomate in za občinstvo so bile prirejene tribine. Kralj romunski je napravil raport našemu cesarju, na kar sta si stisnila roki oba vladarja. Poleg cesarja je jezdila kraljčina romunska, kraljica pa se je pripeljala v vozu. Na vežbališče so se pripeljali v 1000 vozeh najboljši sloji prebivalstva vse dežele. Z vežbališča vračajoča se vladarja je množica pozdravljala viharno.

Na včerašnjem dvornem obedu je cesar Fran Josip izustil nastopno zdraviljico:

„Zahvaljujem Vaše Veličanstvo na ljubeznjivih besedah, obrnenih do mene. Čutim se srečnega, da morem v samem srcu te lepe in bogate dežele obnoviti zagotovilo o Svojem odkritosrčnem in nespremenljivem prijateljstvu, koje deželo je modrost Vašega Velič. dovela na pota napredka te utrdila nje važnost med državami Evrope. Pijem na zdravje Vašega Veličanstva, kakor tudi na zdravje kraljice in kraljeve obitelji.“

Popoludno sta došla oba vladarja v Sinajo in sta se nastanila v gradu Peleš. Pred gradom sta stala dva velika slavoloka.

Čehi in vlada. Mladočeški poslanci so se zbrali včera v Pragi. Glasom od tam došlih poročil so sklenili, da ostanejo v ostri opoziciji proti vladi tudi v bodočem zasedanju. Vzrok tej odločitvi je ta, ker vlada še na noben način ni vzela v poštev zahtev politiško-konstitucionalnega ter gospodarskega programa naroda češkega. Ker je novi volilni zakon že potrjen od cesarja, zahtevajo nadalje češki poslanci, da naj se razpusti sedanji državni zbor ter da naj se takoj razpišejo nove volitve. Nadalje je sklenil shod poslancev, predložiti vladi določno izjavo o zahtevah naroda češkega glede državnega prava, ter o narodnih gospodarskih in duševnih potrebah. Z oziroma na sedanjo parlamentarno situacijo da je konečno sklenil shod, da Čehi ohranijo za sedaj popolno nezavisnost nasproti vsem drugim strankam.

Tako se glase kratka poročila. Sklep, da ostanejo češki poslanci v opoziciji, je povsem naraven, dokler vlada ne da dokaza od sebe, da hoče spremeniti sistem. Vendar pa napravljajo ti sklepi — ako so poročila točna — na nas utis, da češki poslanci niso hoteli popolnoma zapreti poti nadaljnemu pogajanju z vlado. Tako menenje vzbuja v nas zahteva, da se razpusti zbornica; sklep, da prijavijo vladi vse svoje zahteve in pa sklep, da se nočejo vezati za sedaj na nobeno stranko.

Grof Badeni pa naj si zapomni to jedno, da ob opoziciji naroda češkega se je prekopicnilo do sedaj še vsako ministerstvo. To opozicijo pa je možno zlomiti le po koreniti premembi dosedanjega vladnega sistema. In te moči naroda češkega ni smeti krivo soditi. Sila tega naroda ni — kakor menijo mnogi, krivo poučeni — v njega trmi, ampak v dejstvu, da je ta narod najbolj razvit, gospodarski in duševno, med vsemi avstrijskimi narodi. Kdor ima posla s tem narodom, ta mora imeti pred očmi to dejstvo.

Novi državni zbor. „Slovenec“ piše: „V smislu ravnokar objavljenega novega volilnega zakona od dne 14. junija 1896, drž. zak. št. 168, šteje poslanska zbornica sedaj 425 članov, kateri se dele na posamne volilne skupine nastopno: velep. 85, mesta in trgi 116, trgovinske in obrtne

zbornice 21, kmetske občine 131 in splošni volilni razred 72 mandatov. Od teh jih odpada na Kranjsko: 2 v prvo, 3 v drugo, 5 v četrto in 1 v peto skupino; na Koroško: 1 v prvo, 3 v drugo, 1 v tretjo, 4 v četrto in 1 v peto skupino; na Štajersko pa 4 v prvo, 8 v drugo, 2 v tretjo, 9 v četrto in 4 v peto skupino. Potemtakem jih izvolijo skupno Kranjska 11, Koroška 10 in Štajerske 27 poslancev. S tem seveda nižjim stanovom ne bo prav nič pomagano; odprta je samo pot, da se polagoma odpravijo krivice, katere obsega sedanji novi volilni zakon.

Z ozirom na to poslednjo opazko „Slovenčevo“ bilo bi morda umestnih par besed. Res, prav res je, kar pravi „Slovenec“, da bode ubogo malo pomagano nižjim stanovom z golim pomnoženjem števila poslancev iz V. kurije in z ohranitvijo vseh krivic dosedanjega volilnega reda v starih skupinah. Res je nadalje, prav res, da s to premembo volilnega reda, oziroma razširjenjem volilne pravice v meri, kakor je določena v V. kuriji, se je še-le odprla pot za odpravo krivic. Vse to je dobro povedal „Slovenec“, žal le, da nam ni povedal, v kaki smeri naj bi se razvijala nadalje preosnova volilnega reda!! Lepo in treba tudi, da govorimo o „krivicah“, ki se gode ljudstvu — toda zadostno ni to. Govoriti treba tudi o sredstvih in potih, po kojih bi se dale odpraviti iste krivice. Krivice starega volilnega reda bode moči odpraviti le bolj, pravičnejim volilnim redom; in ako je bil dosedanji volilni red krivičen poglavito za to, ker je zastopal v preveliki meri stanove in korporacije, mesto širokih mas, potem si mi ne moremo drugače misliti boljega volilnega reda, nego na podlagi razširjene volilne pravice — splošnega in direktnega volilnega prava. A kdo se najbolj upira takemu volilnemu pravu, kdo se je zvezal celó z obsovaženimi liberalci, da bi preprečil tako volilno pravo, kdo je v družbi z liberalcem in germanizatorjem Plenerjem zaustavil kolo, ki se je bilo jelo vrteti po zaslugi pok. grofa Taaffe-a? To so za nas sama zanimiva vprašanja, a še bolj bi nas zanimal odgovor na ta vprašanja od „Slovenčeve“ strani?! V prvi vrsti pa bi nas zanimalo vprašanje, kedaj menijo ljudski zastopniki „Slovenčeve“ barve ostaviti krivično pot neopravičene obzirnosti do nemško-konservativnih in aristokratskih tradicij, ter jo mahiniti na novo pot zastopanja — ljudstva. Kedaj spravijo kranjski konservativci svoje krščansko-socijalne besede v sklad se svojimi dejanji?!

Nekoliko odgovora smo dobili z včerajšnje državnozborniške volitvijo. Veseli pa ne moremo biti tega odgovora, ker je — negativen. Novoizvoljeni poslanec in naslednik pok. Klunu najbrže ne bo hodil po tisti poti, na katero nam kaže — „Slovenec“ v svoji zgornji notici. In to bi bilo zopet jedno tako nesoglasje iz javnega življenja slovenskega. Da, da: besede so jedna, dejanja so pa druga stvar!

Sodnijska razprava proti morilcem Stambulova. Glavni obdolženci in direktni morilci Stambulova so pobegnili, kakor znano, zato se obtožba bavi samo z onimi, ki niso mogli uiti policiji. Med obtoženci navaja se Boni Georgijev, ki je bil nekdanji sluga majorja Panice. Trdé, da je hotel maščevati svojega gospodarja. Drugi obtoženec je Naum Tufekdžijev, Makedonec, ki je bil v Lüttichu (Belgija) študiral tehniko ter se po umoru zopet vrnil v Lüttich. Razprava proti obtožnikom se vodi pred tremi sodniki, katerim so prideleni trije porotniki. Branitelj Tufekdžijeva je drugi podpredsednik sobranja, dr. Danev; branitelj Georgijeva pa dr. Orešakov. — Obtožnice je dvignilo državno odvetništvo.

Položaj v Turčiji. Nemški poslanik v Carjemgradu je izjavil baje, da ne misli, da bi nastali novi izgredi. Ako bi pa vendar prišlo do novih izgredov, je dal sultan za ta slučaj svojo vladarsko besedo, da za udušenje istih se uporabijo le vojaki in redarstvo. V tej „vladarski besedi“ sultanovi je izraženo po takem priznanje, da „dušenja“ zadnjih izgredov se je udeleževala vsa fanatizovana sodrga. Potem že verjamemo, da je bilo to „dušenje“ izgredov le golo mesarsko klanje in ropanje.

Slednjič da je zatrdil sultan — kolikokrat že?! — da se energično izvedejo potrebne reforme.

Iz Peterburga pa javljajo, da je Rusija pripravljena za obrambo svojih interesov na Vztoku.

Kakor hitro bi se hotel kdo dotekniti celokupnosti Turčije, takoj bi zaselo Bosporsko rusko brodovje, združeno s francoskim. Ob bregovih Črnega morja da so že pripravljene ladije, da bi (za potrebo) izkrcale v Anatoliji voj ruske vojske.

Španjska na Kubi je zopet v zadregi. Iz Madrida poročajo: Republikanski list „La Justicia“ zagotavlja, da je general Weyler, vrhovni vojaški poveljnik na Kubi, nujno zahteval, naj mu vlada takoj odpošlje še 30.000 mož, s kojimi se nadeja, da bode mogel še pred koncem leta izvršiti odločilni udarec proti upornikom.

Predsednik ministerskega sveta, Canovas, da je odgovoril obžalovanjem, da se ne more nikakor obvezati za odpošiljatev tolike vojske, kajti to je zavisno od večega ali manjšega nasprotovanja, ki se pokaže gledé tega v republikanski in pa v karlistički stranki.

Toliko žrtev na denarju in na krvi, kolikor jih je Španjska že doprinesla za Kubo, ostane morda slednjič zavrženih popolnoma!

Različne vesti.

Prezvzišeni nadškof goriški, dr. Zorn je delil predvčerajšnjem v Zgoniku (na Krasu) zakrament sv. birme. Popoludne se je bil peljal v Sežano. Obiskavši g. okrajnega glavarja Schaffgotscha si je ogledal prevzvišeni tamošnje cerkev in vas. Na povratku iz Sežane pričakovala je prevzvišenega na Proseku lepa množica ljudij, na čelu jej velepošтовani g. drž. poslanec Ivan vitez Nabergoj. Ljudje so pozdravljali vladiko dolžnim spoštovanjem, vladika pa, zazrši našega zastopnika, je dal ustaviti voz in se je — stopivši z voza — prijazno pogovarjal z g. Nabergojem.

Včeraj je delil prevz. nadškof zakrament sv. birme v Nabrežini. Prevzvišeni se je omilil vsem po svoji posebni ljubeznivosti.

„Il Piccolo“ — ob kredit. Židovsko „liberalno“ trobilo tržaško jelo je sè svojimi lažmi presedati celó svojim dosedanjem najvernišim pristašem: njega vernikom obojega spola v starem mestu. In temu ni čuda, kajti to trobilo, ki čuje na ime „Il Piccolo“, izgubilo je ves čut srama, (ako ga je kedaj imelo) in laže ob vsaki priliki, kakor bolje prija njegovim židovsko-„liberalnim“ interesom. Kar je to glasilo lagalo in zatajilo v svojem poročilu o imponantni procesiji dne 27. t. m., to presega že vse meje strankarstva. To poročilo pa je razjezilo deslej verne pristaše „Piccolove“ iz starega mesta in odpovedali so mu kar na kratko svoje — prijateljstvo. Ta svoj sklep so objavili v „Poslanem“, uvrščenem v „Mattinu“. To zanimivo „Poslano“ slove:

„Nam je ležeče na tem, da javno razglasimo svoje živo nasprotstvo zoper obliko, malo odgovarjajočo resnici, koje je rabil list „Il Piccolo“ v opisovanju odličnega Stare rene, povodom procesije Matere Božje, koje okrasbe je on skoro primerjal kupu umazanih cunj. Ležeče nam je tudi na tem, da izvé zgoraj omenjeni list, ki tako lahko pozablja na svoj izvor, da razven tega, da ga ne bode hoteli več čitati v bodočnosti, smo poskrbeli za to, da bode o prvi priliki popolnoma izgnan iz našega okraja.

Mnogo prebivalcev Stare Rene“.

Železen stroj traja sicer dolgo, toda slednjič se obrabi tudi on. Nadejajmo se, da se vendar enkrat obrabi tudi oni nesrečni upliv, ki ga je imel „Piccolo“ dosedaj na tržaško ljudstvo v svoji — železni nesramnosti.

Dober nasvet. Slovenski trgovci po deželi! Prosimo, čitajte pazno nastopni nasvet, ki vam ga daje celjska „Domovina“, pa tudi ravnajte se po njem — kajti to je sama zlata resnica:

„Slovenski trgovci naj si omislijo slovenske, oziroma dvojezične tiskovine za dopisovanje. Če dopisujejo v kak kraj na Slovenskem, naj rabijo le slovenske tiskovine in tudi slovenski pišejo ali slovenske račune napravljajo. Če pišejo v nemške ali italijanske kraje, vemo, da morajo pisati nemški ali italijanski, a rabijo naj pa le dvojezične obrazce. Tako ljudje po svetu zvedo, kod bivajo Slovenci. V dopisovanju s Trstom, Gorico, Celovcem Celjem ali Mariborom naj se poslužujejo le slovensčine in slovenskih obrazcev. Ti kraji so še na slovenski zemlji, in z vsó silo moramo delati, da slovensčina dobi v njih veljavo, katera jej gre. Če smo v zvezi z italijanskimi ali nemškimi trgovci

na Slovenskem, zahtevajmo, da nam slovenski dopisujejo, nam pošiljajo slovenske račune.

Če bode tako postopali, ne koristimo le ugledu našega jezika, temveč je stvar velikega socialnega pomena za nas Slovence. S tem pripomoremo Slovincem do službe. V javne in zasebne urade se bodo vsprejemali v večjem številu Slovenci, ko se povsod prepričajo, da brez slovensčine le ne gre. V italijanskih in nemških trgovinah, ki imajo opraviti s Slovenci, bodo se nastavljali Slovenci. Tudi za trgovske pomočnike bodo jemali le bolj Slovence, ako bodo videli, da vedno prihajajo kupovat ljudje, ki nočejo govoriti v drugem jeziku, kakor v slovenskem“.

Tako naša borba ob periferiji ni samo narodnega pomena, ampak tudi socialnega in narodno-gospodarskega. Naša desorganizacija v tem pogledu je neodpustna, ker nam donša ogromne gmotne škode.

Izlet „Trž. Sokola“ v sv. Križ. Povedali smo že, da je odbor „Sokola“ za ta izlet najel poseben vlak. Isti odrine iz Trsta točno ob 2¹/₂ popoludne in bode vozil do Nabrežine. [Z Nabrežinskega kolodvora odidejo izletniki vkupno pod Sokolovo zastavo in peš v sv. Križ. Veselica se bode vršila na primernem prostoru gosp. Franca Košute. Isti je zagotovil odboru, da hoče zadovoljiti izletnike na vse strani. Sploh je prirejeno vse tako, da bodo zadovoljni vsi in se je po takem nadejati velike udeležbe.

„Tržaško podporno in bralno društvo“ naznanja vsem svojim čestitim članom, da v nedeljo dne 4. oktobra 1896. pričnejo zopet navadne plesne vaje. Ustop je dovoljen samo onim moškim članom, kateri plačajo ustopnino v znesku 20 nč. Družabnice so pa oproščene ustopnine.

Pohvala tržaški policiji. Tukajšnji italijanski poluslužbeni list javlja, da je c. kr. namestnik vit. Rinaldini izrekel svojo zadovoljnost policijskim uradnikom, glavnemu nadzorniku Göhlu ter vsem stražnikom na uzorni vršitvi svoje službe povodom slavnostij v stolni cerkvi in na vzdrževanju popolnega reda povodom procesije poslednje nedelje.

Kakor smo omenili že zadnjič, vedla se je policija tem povodom zares dobro, zatorej je namestništvena pohvala zaslužena.

Modeli za vodnjak pred poštno palačo. Človek bi si skoro mislil, da nimamo domačih umetnikov, ako si ogleda modéle za monumentalni vodnjak, ki naj se postavi na trgu delle Poste. Niti jeden modél nima umetniške vrednosti, niti jeden ne kaže one genijalnosti, brez katere si ne moremo domišljati monumentalnega kiparskega umotvora. Kakó je to, kaj so res izumrli naši umetniki? To ne, toda, pomislite ljudje božji, kakšen „monumentalen“ vodnjak hočete, da vam postavi umetnik za borih, proračunjenih 9000 gl.?! Saj ta svota zadostuje komaj za izkopanje temelja; kje pa so potem tisočaki za umetniško, monumentalno delo? Evo, teh ni in umetnik mora računati v svojih načrtih z — mizerijo, a kjer ni denarja za pravo umetniško delo, tam se tudi stvarjajoči duh umetnikov ne povzdigne v višave, ampak ostane prikovan na prozajično gmotno mejo, ki ne dopušča genijalnega vzleta. Zato je med modéli le 3 ali 4 prav običajnih, ki bi se mogli vpoštevati za silo z ozirom na onih 9000 gl.; najbolj nam še ugaja preprosti, a prijazni modél, ki nosi geslo „Pro nobis“. Slavna mestna uprava naj pomisli, da je 9000 gl. za „monumentalno“ delo zares — smešno malo!

Umetniška akademija v Pragi. Nj. Vel. cesar in kralj je odobril — kakor smo že javili — da se dosedanja slikarska akademija v Pragi pretvori v umetniško akademijo ter da se nje uprava poveri državi. Razven tega je imenoval profesorje za novo umetniško akademijo, ki so že deslej poučevali na slikarski akademiji. — Pouk na tej akademiji je v češkem in nemškem jeziku.

Hrvatska — je madjarska! Nekako tako, kakor pri nas šole slavne „Lege Nazionale“, delujejo madjarske šole na Hrvatskem. O tem samo samo jeden drastičen vzgled.

V Brodu na Savi je madjarska ljudska šola. To šolo vzdržuje kr. ogerska državna železnica. Vsi otroci hrvatskih služnikov morajo pohajati to šolo, kar se je to ukazalo starišem pod grožnjo odpusta iz službe. — Te dni — piše „Brodjanin srce“ „Hrvatskemu pravu“ — imel sem posla na železnici baš ko so prihajali otroci iz šole. Po pri-

